

IZ ISTORII UNIVERSITetskOG SLAVJANOVEDENIJA¹ V SSSR

Moskva, Izdateljstvo Moskovskogo universiteta, 1983., s. 222

Ovim se zbornikom produžava vrlo korisna i zanimljiva znanstvena edicija »Slavistika u Moskovskom državnom univerzitetu«, koja je započela izdanjem prve sveske 1979. godine, o kojoj je kod nas već bilo riječi.² Izdavači ove edicije su katedre Historijskog i Filološkog fakulteta Moskovskog univerziteta, što se može suditi po redkolegiju: V. P. Gudkov, V. G. Karasjov, A. J. Moskaljenko (odg. urednik), L. I. Utkina (odg. sekretar). J. Z. Cybenko, svi profesori spomenutih fakulteta.

Novi zbornik imade dva dijela. U prvom su članci »o nekim slabo izučenim pitanjima razvitka slavistike u Moskovskom i Lenjingradskom univerzitetima«, a u drugom dijelu su neobjavljeni izvori za izučavanje slavistike, odnosno njenih protagonista.

Prvi dio zbornika počinje radom starijeg znanstvenog suradnika Katedre povijesti Južnih i Zapadnih Slavena B. N. Bilunovim. Rad je posvećen pitanju povijesti slavistike na Moskovskom univerzitetu u razdoblju 1811. kad je organizirana slavistička katedra do 1835. godine, što čini raniji period organizacije predavanja slavistike. To je po mišljenju autora »važna karika u dugom procesu nastajanja i formiranja slavistike u Rusiji« (str. 33). Glavni dio svog rada Bilunov je posvetio djelatnosti prvog profesora slavistike Moskovskog univerziteta M. G. Gavrilova, o kome se do sada vrlo malo znalo. Autor se bavi i drugim profesorima slavistike, kao J. I. Venelinom, M. T. Kačenovskim, O. M. Bodjanskim (učenikom Kačenovskog) i dr. Na kraju autor samo dodiruje zanimljivi politički aspekt odnosa carske vlade prema slavistici i raznim tendencijama koje su došle do izražaja u zainteresiranosti carske vlade za slavensko pitanje. Treba još spomenuti da je Bilunov rad utemeljen na materijalima arhivskog fonda Savjeta univerziteta koji se čuva u Centralnom arhivu Moskve, uz korištenje memoara i postojeće literature.

Slijedeći rad pripada peru redovnog profesora iste katedre Lj. P. Laptjevoj. Ona istražuje pitanje organizacije predavanja slavističkih disciplina na Moskovskom univerzitetu u toku XIX—XX stoljeća.

Lj. P. Laptjeva započinje izlaganje od 1811. godine kad je organizirana prva katedra slavenske književnosti, a zatim se osvrće na univerzitetski

---

¹ Kod nas se pojam slavjanovedenije prevodi kao slavistika, a trebalo bi prevesti kao slavistička znanost jer uključuje osim slavenske filologije i povijest i etnologiju, dok se pod pojmom slavistika obično shvaća samo slavenska filologija i književnost.

² Vidi: »Historijski zbornik«, Godina XXXIII—XXXIV, Zagreb, 1980—1981.

ustav od 1835. godine, kojim je ozakonjeno organiziranje slavističkih katedra. Prvi projekt predavanja slavističkih disciplina razradio je profesor J. I. Venelin, koji se bavio pitanjem Južnih Slavena i konkretno Bugarskom. Venelin je filolog. Povijest literature slavenskih naroda započinje predavati M. T. Kačenovski. Međutim, Laptjeva smatra da je započeo sustavna predavanja slavistike profesor katedre slavenske povijesti i literature O. M. Bodjanski. Autorica kritički analizira njegova predavanja i dolazi do zaključka da su ona bila po sadržaju dobra ali po formi, metodički neprihvatljiva. Laptjevu posebno zanimaju predavanja Bodjanskog iz oblasti povijesti Češke i posebno se bavi husitskim pokretom. Taj akcenat je shvatljiv, jer se profesorica Laptjeva sama bavi već dugo godina pitanjem husizma. Autorica naglašuje slavjanofilske poglede Bodjanskog na taj problem. Predavanja Bodjanskog na spomenutu temu Laptjeva suprotstavlja predavanjima lingvиста A. L. Djuvernua koji je također predavao o husitskom pokretu u Češkoj. Osim njih poseban kurs povijesti Češke održao je M. K. Ljubavski. Autorica uspoređuje predavanja Ljubavskog i Lavrova. Nakon smrti profesora Djuvernua, koji je bio šef slavističke katedre, naslijedio ga je profesor R. F. Brandt, inače veliki ruski filolog. Njemu pripada zasluga stvaranja prvih udžbenika poljskog, češkog, srpskog i bugarskog jezika.

Laptjeva smatra da se vrijeme XIX i početka XX stoljeća mogu smatrati epohom sustavnog rasta domarksističke slavistike na Moskovskom univerzitetu, i da je Univerzitet u to vrijeme bio »u organizaciji predavanja slavistike... na evropskom nivou, a ponekad i više« (str. 56). Osim toga, kaže da su predavači i profesori bili istodobno znanstvenici koji su se uz pedagoški rad bavili i istraživanjem. I u tom je njihova posebna vrijednost.

Lj. V. Gorina, docent iste katedre u svom prilogu bavi se istraživanjem odnosa Marina Drinova prema Moskovskom univerzitetu. M. S. Drinov (1838—1908) bugarski povjesničar i društveni radnik bio je profesor Harkovskog a zatim Moskovskog univerziteta. Gorina se dovoljno detaljno bavi biografijom Drinova. Ustanovljuje da je Drinov došao na studij u Kijev 1858. godine. Studirao je na historijsko-filološkom fakultetu u Moskvi. Kao južnoslavenski student bio je oslobođen plaćanja studija, a uz to je dobio stipendiju Slavjanskog blagotvornog komiteta i grofa A. D. Tolstoja. Autorica posvećuje osnovnu pažnju znanstvenom radu Drinova koji se bavio isključivo poviješću Bugarske. Spominje da je kao docent u Harkovu obranio doktorsku disertaciju na temu: »Južni Slaveni i Bizantija u X stoljeću«, a zatim je dobio mjesto profesora na Moskovskom univerzitetu. Autorica se ne bavi ideološkim pogledima Drinova jer su oni odgovarali vremenu i sredini u kojoj je Drinov djelovao, a za Drinova smatra da se kao znanstvenik formirao ne samo na Moskovskom univerzitetu, jer je živio u mnogim evropskim centrima, gdje je radio u arhivima i bibliotekama.

S. Ahund-Zade bavi se u svom prilogu znanstvenom biografijom Nila Aleksandrovića Popova (1833—1896). Profesor Moskovskog univerziteta N. A. Popov ostavio je značajan trag u ruskoj historiografiji. Bavi se poviješću, arheologijom i etnologijom, kao i pitanjima izvora. Osim ruske povijesti istraživao je povijest čeških, poljskih i jugoslavenskih zemalja. Posebna stranica povijesnog istraživanja N. A. Popova bila je Srbija. Ahund-Zade osvrće se na pozitivnu ocjenu koju je ruska i srpska historiografija dala Popovu, a zatim detaljno istražuje životni i znanstveni put Popova.

Treba spomenuti da je biografija Popova pisana na materijalima ostavštine N. A. Popova koja se čuva kompletno u Rukopisnom odjelu biblioteke »Lenjina« u Moskvi. Nižu se biografski podaci o studiranju na historijsko-filološkom fakultetu Moskovskog univerziteta, o pripremanju magistarske disertacije na Kazanskom univerzitetu, o suradnji u »Moskovskim vedomostima« i o ponovnom prijelazu na predavački rad na Moskovski univerzitet. Tamo je obranio magistarski rad na temu »V. N. Tatiščev i njegovo vrijeme.« Zatim putuje, kao što je to bio običaj za profesore-slaviste, izvan Rusije od 1862. do 1864: Berlin, Drezden, Brjun, Beč, Prag, Ljubljana, Zagreb, Novi Sad, Beograd, i po ostalim mjestima u Srbiji.

Kao društveni radnik N. Popov je tajnik Slavjanskog blagotvornog društva. Mnogo je učinio za školovanje južnoslavenske mladeži u Rusiji.

Njegova doktorska disertacija se zove: »Rusija i Srbija, Historijski pregled ruskog pokroviteljstva Srbije od 1806—1856. godine«, koja je izdana kao knjiga u Moskvi 1869. godine. To je bio rezultat njegova putovanja i istraživanja u Srbiji. Slijede radovi o Srbiji nakon Pariškog mira i Svetoandrejevska skupština i dr. Osim toga N. Popov se bavi pitanjima literarnih, znanstvenih i društvenih veza Rusije sa Slavenima, a također publikacijom korespondencije G. A. Stroganova i M. P. Pogodina koja je odražavala spomenute veze.

Na kraju autor karakterizira ideološke poglede Popova smatrajući ga buržoaskim liberalom. Kaže da su nakon 60-tih godina njegovi pogledi evoluirali u desno i zbližava se sa slavenofilima: »Slavenofilski pogledi određuju krug naučnih interesa znanstvenika; najvažniji njegovi radovi posvećeni su povijesti Srbije« (str. 84).

M. J. Dostalj posvećuje svoj rad pitanju povijesti Češke u predavanjima profesora Moskovskog univerziteta I. I. Sreznjevskog 50-tih godina XIX stoljeća. I. I. Sreznjevski (1812—1880) poznat je u ruskoj znanosti kao filolog, paleograf, etnolog, folklorist i arheograf. Kao povjesničar bavio se poviješću Ukrajine i historiografijom. Autoricu zanimaju predavanja Sreznjevskog na Harkovskom i Petrogradskom univerzitetu. U tim predavanjima realizirao je svoju disertaciju temu koja je posvećena razvitku rusko-čeških znanstvenih i kulturnih veza 40—70-tih godina XIX stoljeća. Putujući mnogo po slavenskim zemljama Sreznjevski je učvrstio svoju pogledu glede slavenske uzajamnosti. Shvaćao ju je kao tijesnu suradnju slavenskih zemalja na području znanosti i kulture, satkanu na principima uzajamnog poštovanja i ravnopravnosti. Po mišljenju autora »ovi progresivni pogledi« ograničavali su se društveno-političkim djelovanjem Sreznjevskog. Bio je odlučan protivnik revolucije, solidirao se s njemačkim filozofima, koji su tvrdili da se sve promjene u društvu i prirodi moraju izvršavati postupnom evolucijom, putem reforma. To je došlo do izražaja u njegovim odnosima prema borbi između zapadnika i slavenofila 40—50-tih godina. Dosta detaljno razmatra njegove ideološke preokupacije i zaključuje da iako se bavio slavistikom nije pripadao slavenofilskoj struji makar se u njegovim pogledima susreće mnogo ideološke sličnosti sa slavenofilima.

Na kraju treba istaći da su svi članci u ovom dijelu zbornika tematski povezani, dopunjuju se i čine na taj način jednu tematsku cjelinu organizacije i razvitka slavistike ne samo na Moskovskom univerzitetu nego i šire.

Drugi dio zbornika, kao što je to već rečeno, posvećen je neobjavljenoj povijesnoj građi: memoarima, biografijama, zapisima sovjetskih slavista, profesora Moskovskog i Lenjingradskog univerziteta.

Tu su na prvom mjestu sjećanja o gimnazijskim godinama profesora Moskovskog univerziteta Sergeja Aleksandroviča Nikitina. Sjećanja je popratio predgovorom i bilješkama stariji znanstveni radnik katedre historije Južnih i Zapadnih Slavena A. J. Moskaljenko. Uz ovu memoarsku građu dodana su vrlo zanimljiva sjećanja sestre S. A. Nikitina o privatnom životu ovog poznatog sovjetskog slavista. Ta je sjećanja pripremila za štampu I. A. Potapova.

Slijedi rukopis J. V. Gotjea (1873—1943) poznatog profesora Moskovskog univerziteta i akademika. Naslov je njegova rukopisa: »Slavistička nauka u Rusiji i SSSR-u«. Riječ je o rukopisu napisanom 30-tih godina za 51. tom »Boljšoj sovjetskoj enciklopedije«, ali koji nije objavljen. Kako primijećuje u svom predgovoru komentator teksta A. J. Moskaljenko, to je prvi pokušaj u sovjetskoj historiografiji da se napiše povijest slavistike u Rusiji i Sovjetskom Savezu. Moskaljenko kaže da je u rukopisu dana određena koncepcija razvitka historijsko-slavističkih istraživanja. Ali rukopis nije završen, dat je tek prvi ruski dorevolucionarni dio. Gotje se bavi karakteristikama pojedinih slavista. Za nas je posebno zanimljiv njegov opis ruskih slavista koji su se bavili pitanjima povijesti jugoslavenskih naroda. Evo što piše o A. F. Giljferdingu (1832—72) koji je pisao pod utjecajem slavenofila: »Bio je u diplomatskoj službi ruski carski konzul u Sarajevu. Godine 1855. objavio je ‚Pisma iz povijesti Srba i Bugara‘, a 1859. knjigu ‚Bosna Hercegovina i stara Srbija‘ u kojima autor istinito opisuje teški položaj Južnih Slavena i vidi njihov jedini spas u podršci carske vlade, koja je navodno iskreno sebi stavila cilj zaštitu ugnjetavanih Slavena« (str. 51). Nema sumnje da su upravo u tome došli do izražaja slavenofilski pogledi Giljferdinga.

Vrijedi spomenuti i Gotjevljevu ocjenu I. V. Jagića (1838—1923) inače profesora Petrogradskog i drugih ruskih univerziteta: »...jednog od najvećih slavista evropske veličine, Hrvata po nacionalnosti, koji je proživio u Rusiji veći dio vremena, od 70. do 80. godina kada je postao redovni član Ruske akademije nauka...« (str. 151). Tu je i opis djelovanja V. V. Makuševa (1873—1883) koji je bio sekretar ruskog konzula u Dubrovniku i kao takav je izučavao i objelodanio niz radova o odnosima Rusije i Dubrovnika, o povijesnim spomenicima Dubrovnika i »Monuments historiques de slaves meridianaux«, djela za koje kaže Gotje »nisu izgubili značenje do današnjega vremena« (str. 155).

A. N. Gorjainov stariji znanstveni radnik biblioteke »Lenjina« objavljuje opširni tekst: »Iz novih materijala o lenjingradskim slavistima«. Gorjainov je i autor predgovora i komentara, a riječ je o biografskim materijalima profesora-slavista koji su radili na Lenjingradskom univerzitetu 20—40-tih godina. To su: S. V. Voznesenski, J. Z. Volkov, J. F. Karski, V. N. Korabljev, B. M. Ljaponov, K. A. Puškarević, L. V. Razumovska, S. V. Černobajev, i dr. Materijale je Gorjainov našao u arhivskom fondu Lenjingradskog univerziteta. Tamo je i biografija slaviste P. G. Petrova, koji se bavio pitanjima srpske povijesti. O njemu čitamo: »Prvih godina Sovjetske vlasti, ostavljen je na katedri povijesti Slavena učenik N. V. Jastrebova Pavel Gerasimovič Petrov (njegovi štampani radovi ili rukopisi nisu još na žalost nađeni). Bavio se srednjovjekovnom poviješću Srbije i napisao istraživanje na temu:

»Sudstvo i sudski proces u Srbiji u epohi St. Dušana po »Zakoniku Dušana«, a također je radio na monografiji »Unutarnja historija Srbije u XIV stoljeću po »Zakoniku Dušana« (str. 165).

Za nas je posebno zanimljiva publikacija M. S. Zinić objavljena pod naslovom: »Materijali za biografiju Stefana Josifovića Zinića (1898—1945). »Riječ je o biografiji našeg još uvijek nedovoljno poznatog revolucionara-emigranta, novinara i povjesničara Stjepana Zinića. Publikaciju je pripremila i bilješke napisala Zinićeva kćerka, inače znanstveni suradnik Instituta historije Akademije nauka SSSR-a u Moskvi. Na osnovu očeve ostavštine, povijesnih djela i Arhive Akademije nauka SSSR M. S. Zinić rekonstruirala je Zinićevu biografiju, zatim je dala kratku biografiju očevih radova i na kraju skicu ili projekt Zinićeve doktorske disertacije na temu Ilirski pokret u Hrvatskoj 1848. godine.

U rekonstruiranoj biografiji opisuje se detaljnije sovjetski period života Zinića i manje njegov boravak u Jugoslaviji i u Americi. S obzirom na to da su upravo ti dijelovi biografije Zinića u našoj literaturi više obrađeni, a nisu bili dostupni autoru publikacije, zaustavit ćemo se na njima detaljnije, kako bi na taj način dopunili biografiju za naš i međunarodni radnički i komunistički pokret značajne ličnosti.

Stjepan Zinić nije nepoznat našoj historiografiji.³

Prema krsnom listu Stjepan Zinić (sam sebe je kasnije nazvao Zinić) rođen je 15. listopada 1896. godine. Iz dokumenata znamo da se Zinić vratio u zemlju iz Amerike 29. rujna 1922. godine i da se odmah uključio u revolucionarni pokret u zemlji. Djeluje u SKOJ-evskoj organizaciji i uskoro postaje član zagrebačkog komiteta SKOJ-a. U to vrijeme upisuje se na Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Ali revolucionarna djelatnost, a naročito hapšenje u Mariboru, kad je krenuo na partijsku konferenciju u Beču, onemogućuju mu studij. U to vrijeme je u SKOJ-evskoj organizaciji došlo do ozbiljnih diskusija zbog ustavnog pitanja. Jedna grupa u rukovodstvu organizacije tražila je reviziju ustava i reorganizaciju skojevske organizacije na federativnim principima time da se »svakoj organizaciji dopusti da izabere za nju najpovoljnije oblike revolucionarnog rada i da ne čeka direktive iz centra.«⁴ Toj grupi pripadali su također Zlatko Šnajder i Janko Mišić. Nakon intervencije partijskih rukovodilaca Đuke Cvijića i Sime Miljuša grupa je izmijenila svoju poziciju. Iz policijskih dokumenata prilikom hapšenja Zinića saznajemo da je Zinić često putovao po partijskim zadacima i da mu je 23. ožujka 1923. godine izvršen pretres u stanu, baš u vrijeme kada se nalazio u mariborskom zatvoru. Policija je tvrdila da je Zinić »organizirani član partije«⁵ što se ne može potvrditi po drugim izvorima. Naravno da mišljenje policije ne mora biti točno, ali činjenica je da je Zinić u to vrijeme vrlo aktivan po partijskoj liniji. Zinić je uskoro bio pušten iz zatvora, ali je shvatio da u zemlji nema uvjeta za politički rad, pa je sporazumno s drugovima napustio zemlju u srpnju 1924. godine i vratio se u SAD.

³ Vidi: Vojo Rajčević, *Revolucionarni omladinski pokret u Hrvatskoj 1919—1928*. Knj. I, Zagreb 1979; Ivan Očak, *O udjelu naših iseljenika iz SAD i Kanade u izgradnji socijalizma u SSSR*. »Iseljništvo naroda i narodnosti Jugoslavije i njegove uzajamne veze s domovinom«, Zagreb, 1978; Ivan Očak, *Naši emigranti iz SAD i Kanade u SSSR-u*« Iseljenički kalendar 1981.

⁴ V. Rajčević, n. dj., 160.

⁵ I. Očak, *Naši emigranti...*, 177; Arhiv Instituta za radnički pokret Hrvatske (AIHRPH), f. Gr. XV 1924.

Kako saznajemo iz izvještaja jugoslavenskog kraljevskog konzula u Chicagu od 28. srpnja 1924. godine Stjepan Zinić »boljševički propagator«, kako ga on naziva u dokumentu, došao je preko Beča u Ameriku te je u Chicagu ponovno stupio u »boljševičku redakciju lista »Radnik« — »kao glavni i odgovorni urednik«. Nešto kasnije isti konzul 28. srpnja⁶ javlja u Beograd detaljne podatke o listu »Radnik«, njegovom tiražu — 4000. List »Radnik« je u to vrijeme partijski organ Jugoslavenske sekcije KP Amerike. Konzul dodaje da su na čelu radničkog pokreta sa strane Jugoslavena Stjepan Zinić, Franjo Borić i Martin Krešić, što je odgovaralo istini, i da je glavni i odgovorni urednik lista bio Stjepan Zinić.⁷

Zinić je u Americi odmah uhapšen »zbog ilegalna dolaska u zemlju«. Iz zatvora je pušten nakon predane novčane kaucije. Zinić je uređivao »Radnik« od 1924. do 1930. godine. Osim uređivanja lista mnogo je pisao o problemima jugoslavenskog radničkog pokreta u Americi. Djelovao je kao partijski agitator. Navest ćemo jednu bilješku iz »Radnika«: »Na zahtjev nekih frakcija, a prema konačnoj odluci Jugoslavenske Frakcije Radničke (Komunističke) Partije Amerike, drug Zinić, jedan od urednika 'Radnika' će obići nekoja mjesta u državi Ohio. Njegovo putovanje je u tijesnoj vezi sa izbornom kampanjom Radničke (Komunističke) Partije potrebama rada Jugoslavenske Frakcije i sadanjim događajima na Balkanu.

On će održati skupštine, gdje su Frakcije iste priredbe i predavanja, a negdje javna predavanja, a također negdje i više, već prema sporazumu glavnog tajnika i Frakcije.

Da bi ovo putovanje imalo za pokret što više koristi, pozivaju se svi drugovi i drugarice, simpatizeri a osobito Frakcije, da povedu što življu agitaciju za skupštine i predavanja, gdje će drug govoriti. Prema raspodjeli, drug Zinić će govoriti u slijedećim mjestima: Jougstown, Ohio — 4. i 5. jula; Canton, Ohio — 6. i 7. jula; Cambell, Ohio — 8. jula. Mjesto gdje će se održavati skupštine i predavanja u svim mjestima, nismo još dobili. Molimo sve Frakcijske tajnike, koji još nisu javili, da odmah jave u 'Radnik' brzojavno, vrijeme i adresu, gdje će biti predavanje i skupštine, da se može bar jednom objaviti kroz štampu. Također se apelira na sve, da naročito u vezi sa sadašnjim događajima na Balkanu i partijskom izbornom kampanjom, povedu što življu agitaciju za skupštine i predavanja.«⁸

Krajem 1929. godine Zinić je izabran za tajnika Jugoslavenske Frakcije KP Amerike.

Zbog svog vrlo živog i aktivnog političkog rada Zinić je navukao na sebe cijelu kampanju desno orijentiranih Jugoslavena i režima vlasti. Preko reakcionarne štampe počela je otvorena kampanja protiv njega. Američke vlasti kojima je smetala Zinićeva djelatnost donose odluku da ga se uhapsi i deportira u Kraljevinu Jugoslaviju i preda krvnicima kralja Aleksandra. Zinić je uhapšen 17. siječnja 1930. godine i interniran na otok Ellis Island nedaleko New Yorka. Kao odgovor na hapšenje Zinića uslijedila je kontra kampanja. »Radnik« i sva napredna štampa organizirala je masovnu akciju za oslobođenje Zinića. »Radnik« je tih dana pisao: »...jedan od najspremnijih i najodanijih vođa jugoslavenskog proletarijata u Americi, neumoran, bistar, hrabar i neustrašiv borac za oslobođenje proletarijata ispod more

⁶ Isto, 178.

⁷ Isto.

⁸ »Radnik«, br. 155, Chicago, 3. VII 1928.

kapitalističkog izrabljivanja; revolucionar prezren iz dna duše jugoslaven-
skom purgarijom ovdje i u kraju i podle 'grupe iskrenih radnika', i štovan
među hiljadama najamnih radnika radi njegova revolucionarnog rada...»⁹
A kada se saznalo da će Zinić biti deportiran u kraljevinu, »Radnik« je to
ocijénio kao »...jedan dio kampanje terora, koju provodi američki impe-
rijalizam protiv revolucionarnog pokreta u svojoj pripremi za novi svjetski
pohod, za rat protiv Sovjetske Unije...«

Jugoslavenski generalni konzul u Chicagu ovako je komentirao hapše-
nje Zinićevo: »Pre kratkog vremena osuđeni su od američke vlasti Stjepan
Zinić i Franjo Borić na 5 godina robije radi njihovog protudržavnog propa-
giranja. Sada je ta kazna izmjenjena i Stjepan Zinić, kao intelektualni vođa
pokreta, osuđen je na deportaciju...«¹⁰

Kampanja u obranu Zinića je ipak pomogla. Zinić je nakon mjesec dana
zatvora deportiran, ali ne u Jugoslaviju. Zahvaljujući akciji Međunarodne
radničke obrane i KP Amerike koji su angažirali radničke klubove u nizu
američkih gradova, a također i određenoj novčanoj kauciji Zinić je dobio
dozvolu za odlazak u Sovjetski Savez. U literaturi se detaljno opisuje odla-
zak Zinićev iz Amerike i put u SSSR. Sam Zinić je kasnije iz Moskve opisao
svoj put kroz Njemačku i prilike u Berlinu tri godine prije dolaska Hitlera
na vlast.

Dolaskom u Moskvu 1931. godine Zinića Kominternu upućuje na rad u
Profinternu, kako to navodi u recenziranom zborniku M. S. Zinić. U jesen
iste godine Zinić je poslan na studij u Institut krasne profesure — tada
najviši fakultet za humanitarne nauke. Fakultet završava 1934. godine.
Za vrijeme studija Zinić je sekretar partijske organizacije Instituta.

Nakon završenog Instituta jugoslavensko partijsko rukovodstvo predla-
že na svojoj sjednici od 19—23. V 1934. da se Zinić uputi za upravnika Jugo-
slavenskog sektora Međunarodne lenjinske škole¹¹ koja je u to vrijeme slo-
vila kao najviša partijska škola za partijske rukovodeće kadrove.

Na inicijativu Kominterne u Moskvi je u to vrijeme organiziran emi-
grantski odbor na čelu sa Zinićem.¹² Taj odbor organizirao je tadašnji pred-
stavnik CK KPJ pri Kominterni Vladimir Čopić, a svrha mu je bila da
sve komuniste koji su došli u SSSR iz Amerike da rade za iseljeničku štampu,
da sistematski šalje dopise iz SSSR-a u »Radnik« i drugu partijsku
štampu.

Uz Zinića u Odboru su radili Kosta Novaković, bivši član CK KPJ i Stje-
pan Lojen koji je iz Amerike poslan u Moskvu da studira na Komunističkom
univerzitetu nacionalnih manjina Zapada (KUNMZ). Rezultati rada Zinićevog
Odbora mogu vrlo lako da se vide u emigrantskoj štampi u SAD i Kanadi.
Sam Zinić je u to vrijeme, a i kasnije, bio stalni korespondent u američkoj
iseljeničkoj štampi. Uz svoj novinarski rad Zinić je bio stalni predavač u
KUNMZU.

O djelatnosti Zinića u Moskvi u znanstvenom planu piše u spomenutoj
publikaciji M. S. Zinić. Zbog cjelovitosti Zinićeve biografije ponoviti ćemo
te podatke.

⁹ I. Očak, n. dj., 179.

¹⁰ Isto.

¹¹ AIHRPH, f. KI, MF—107/429.

¹² Isto.

Zinić prelazi na rad u Institut historije Akademije nauka SSSR. U svojstvu naučnog radnika Instituta sudjeluje kao autor i redaktor u radu »Svjetske povijesti«, u radu stvaranja udžbenika za više i srednje škole. Šteta što u tom pravcu nisu istraženi konkretni materijali. Godine 1938. Zinić brani u Institutu historije Akademije nauka SSSR kandidatsku disertaciju na temu »Industrijski radnici svijeta uoči svjetskog imperijalističkog rata (1909—1914)«. U disertaciji opisuje između ostalog stanje radničke klase Slavena — emigranata, kao i njihovu borbu za demokratske slobode a isto tako sudjelovanje Srba, Hrvata, Bugara i Čeha u međunarodnom radničkom pokretu (str. 188).

Za vrijeme rata Zinić je bio mobiliziran za rad u Moskvi, ali je ipak ostao na radu u Akademiji. Od 1. kolovoza 1943. godine primljen je u doktoranturu u Institutu historije Akademije nauka SSSR-a. Tema disertacije bila je isplanirana: »Ilirizam u 30—40. godinama XIX stoljeća«. Njegov mentor je bio profesor Katedre historije Južnih i Zapadnih Slavena Histo­rijskog fakulteta Moskovskog univerziteta češki znanstvenik Zdenek Nejedli. Iz projekta plana disertacije koji se objavljuje u zborniku vidi se da Zinić razmatra ilirizam kao pokret u Hrvatskoj ali u vezi sa širokim međunarodnim historijskim procesom.

Iz publikacije vidi se također da se Zinić bavio pedagoškim radom kao docent na Katedri historije Južnih i Zapadnih Slavena, kao predavač na Katedri nove historije Moskovskog univerziteta, gdje je istupao s predavanjima o međunarodnom radničkom pokretu, a također i kao konsultant i rukovodilac praktikuma i dr.

Posebnu stranicu djelatnosti Zinića čini njegov rad na Svesaveznom radiju gdje je bio odgovoran redaktor Odjela balkanskih zemalja, te autor antifašističkih članaka u razdoblju od 1941. do 1945. godine. Radio je također na Radio-stanici »Slobodna Jugoslavija«, koja je djelovala od studenog 1941. godine. Ovdje je bio bliski suradnik člana CK KPJ Đure Salaja i člana CK SKOJ-a i predstavnika u Moskvi Veljka Vlahovića koji su bili rukovodioci Radio-stanice »Slobodna Jugoslavija«. Zinić je također vrlo aktivno surađivao za vrijeme rata u Sveslavenskom Komitetu (zajedno s Božidarom Maslarićem), koji je bio na čelu međunarodne antifašističke propagande u slavenskim zemljama i naročito među našim iseljenicima u SAD i Kanadi i Australiji.

Za sudjelovanje u herojskoj obrani Moskve Zinića je nagradio Vrhovni Sovjet SSSR 1. svibnja 1944. medaljom »Za obranu Moskve« (str. 187).

Kao što se vidi iz priložene bibliografije Zinić je od 1934. do 1945. objavljivao svoje znanstvene radove u tadašnjim povijesnim časopisima: »Istorijski žurnal«, »Vjesnik Lenjingradskog univerziteta«, »Slavjane« te zbornicima pod redakcijom najuglednijih sovjetskih povjesničara (J. V. Tarlea, A. V. Jefimova, V. M. Hvostova, Z. R. Nejedlia i dr.). Osim toga sudjelovao je s priložima u »Boljšoj sovjetskoj enciklopediji« i dr. Tu se također navodi da je Zinić za to vrijeme objavio u SSSR-u i inozemstvu oko 60 članaka kojima je razobličavao buržoaske falsifikatore. Pisao je o povijesti slavenskih naroda (str. 189). Očito je da bi znanstveno i publicističko nasljedstvo Zinića trebalo dalje istraživati.

Stjepan Zinić umro je neočekivano u siječnju 1945. u trenutku kad je imao dokumente za odlazak u domovinu.

Ivan Očak

SVEUČILISTE U ZAGREBU — INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 16

ZAGREB

1983.

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu — Centar za povijesne znanosti
Odjel za hrvatsku povijest

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Centar za povijesne znanosti — Odjel za hrvatsku povijest,
Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 400 din.

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH-VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

RADOVI 16

Za izdavača
Prof. dr *Josip Adamček*

Lektor
Ivan Tolj

Korektor
Ivan Tolj

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

ANTIC mr Ljubomir, Centar za istraživanje migracija, Krčka 1, Zagreb
AVRAMOVSKI dr Živko, Neznanog junaka 21b, Beograd
BOBAN mr Branka, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
BOBAN dr Ljubo, Filozofski fakultet, Zagreb
BRANDT dr Miroslav, Filozofski fakultet, Zagreb
BUDAK mr Neven, Filozofski fakultet, Zagreb
GOLDSTEIN Ivo, Filozofski fakultet, Zagreb
GROSS dr Mirjana, Britanski trg 12, Zagreb
JURIŠIĆ Ivan, Rakusina 21, Zagreb
KORUNIĆ dr Petar, Filozofski fakultet, Zagreb
LUČIĆ dr Josip, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
MIJATOVIĆ Anđelko, P. Togliatija 12, Susjedgrad, Zagreb
MITIĆ dr Ilija, Zavod za povijesne znanosti JAZU, Lapadska obala 6, Dubrovnik
OČAK dr Ivan, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
PAVLIČEVIĆ dr Drago, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
PERIĆ dr Ivo, Zavod za povijesne znanosti JAZU, Lapadska obala 6, Dubrovnik
RACKO Ljerka, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
SUPPAN dr Arnold, Sveučilište, Beč
ŠIMIĆ Lovorka, Krajiška 40, Zagreb